

PROCTULU ROMANU

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.*

Nrulu II.

16. JANUARIU.

An. IX. 1883.

Despre sínóde cu privire la Romanii gr. cat.

(Urmare.)

II. Metropolitii si episcopii posedu dreptu nerestrinsu de a convocá sínóde.

„Sciti ce tienu eu despre papatu! Eu tienu despre papatu, cá fóra de elu crestinismulu demultu s'ar fi stinsu despre faci'a pamentului.“ Schelling. ⁸⁾

5. Au óre arciereii nostri dupa dereptu eclesiasticu sí civile *poterea*, stá óre in voi'a présantíloru sale se adune sínóde, fíá aceste provinciali fíá diecesane? Séu póte cá suntu intru acést'a din partea potestátii civili impiedecati? Ori cá dóra chiaru Rom'a si-va fi pusu carulu in pietri, cá se nu mai lase a se scolá dein morti practic'a vechia a sínódeloru in baseric'a romana unita? Se indresnimu a ne uitá pucintelu in ochii acestoru intrebári, acestoru piedice presupuse.

Mai antáiu ce se tiene de inaltulu regime, carele este sí trebuie se fia aparatoriulu totororu derepturiloru sí libertátiloru din statu sí padítoriulu legiloru patriei, intrebarea e pré usioru de deslegatu. Nóue adeca nu ne vine a crede nicedecumu asiá ceva despre dinsulu; sí éca pentru ce nu.

Indata dupa sugrumarea rebeliunei dein 1848—49 episcopii cat. ai Austriei fure, cumu se scie, adunati in Vien'a, cá in contielegere cu regimele se conferésca sí se

⁸⁾ *Dr. Conr. Martin.* Ein bischöfl. Wort an die Protestanten Deutschlands, part. I. pag. 164.

se svatuiésca despre regularea afacerilor basericesci deinmonarcia. Resultatulu acelu conferintie ministrulu culteloru de atunci, comitele Leu Thun, lu-susternù Maiestatii Sale imperatesci intr'unu reportu, in carele cetimu urmatoriu lu pasu demnu de insemnatu: „Episcopii adunati aretara, cá dinsi au de cugetu a rechiamá érasí la viétia conciliiele provinciali, sí si-respicara propusulu de a restatori sub anumite condituni sínódele diecesane. *Regimele austriacu n'a opritu neciodata tienerea concilieloru provinciali sí a sínódeloru diecesane*; cu atátu mai pucinu ar poté impiedecá in presinte, cá aceste adunári sese tiena éra, sub conditiunile prescise de legea basericesca. Deci in privinti'a acést'a nu e nici unu motivu de a face vre una dispusetiune legiuitória.“⁹⁾ Asiá se dechiara regimele austriacu prein gur'a unui ministru alu seu intr'unu actu oficiale pre la inceputulu restempului absolutisticu.

Dupa espirarea acestui-a diet'a Transilvaniei din 1863 ne daruí cu I. art. de lege, din carele inca, cu privire la cestiunea de sub disputa, nu va fi de prisosu a reimprospetá §. 2, ce suna: „Baseric'a gr. cat. cá atare sí baseric'a gr. or. au totu acea pusetiune de dreptu de-sene-statatória in statu, sí totu acea libertate de a se organisá in afacerile loru interne, care le ocupa cele-alalte baserice ale tieriei, recunoscute prin lege sí recepute dupa dreptulu de statu, adeca: baseric'a rom.-cat., baseric'a de confesiunea ev. elvet., baseric'a de confesiunea ev. augsb. sí baseric'a unitaria, pre basea legiloru tieriei, cari garanta pe deplinu libertatea relegiunei sí a coscientiei. Prelanga reserbarea dreptulu de supra-inspectiune alu corónei, determinatu prin legile marelui principatu alu Transilvaniei, ce i compete a-lu esercitá in intielesulu constitutiunei, suntu asiadéra tóte aceste baserice indereptatite a-si regulá, administrá sí conduce tóte afacerile loru eclesiastice in sensulu asiedimenteloru canonice sí basericesci, precumu sí afacerile loru scolastice, fundatiunile, fondurile sí institutele loru, independinte de orisícare influentia a vre unei alte baserice.“

Aceste socotimu cá-su destulu de respicate; sí de n'aru fi, le-ar deslucí preste capu usulu, celu mai bunu inter-

⁹⁾ Beilage zum R. G. Bl. 1850, pag. 108.

prete alu legiloru. Intr' adoveru ce óre ne invétia in acestu respectu usulu, ce ne aréta esperienti'a de tóte dílele? Acea, cà vedemu pre compatriotii nostri rom.-catolici in poterea pré inaltului rescriptu regescu din 1792 nru. aul. 2893 ordinandu-si liberu trebile loru scolastice, fundatiionali sí basericesci esterne in consistórie compuse dein preuti sí lumeni, dupa norm'a celoru ale confesiuniloru necatolice dein Transilvani'a; vedemu pre evangelicii elvetiani adunanduse fóra cea mai mica oprire in sínóde sí conferintie administrative-basericesci; vedemu pre evangelicii luterani lucrandu totu asiá; pre fratii nostri gr. or. precumu mai inainte, asiá sí dupa aducerea articolului de lege citatu, tienendu anca sí sínóde mestecate. Dupa cari fapte derivate din liter'a sí spiretulu legiloru sí din esperientia ne credemu in dereptu a remané sí pe venitoriu in necredinti'a nóstra mai susu respicata, martusindu francu, cumu cà noi nu precepemu, ce interese partecularia ar poté misicá pre inaltulu regime, cà se opréscá chiaru numai pre Romanii gr. cat. de la eserciarea unui-a dein cele mai cardinali derepturi de autonómia a unei societáti?

6. Trecemu la celu-alaltu contrariu dein presupunere, la scaunulu apostolicu; càci déca nu e guberniulu tierrei, va fi cu buna séma Rom'a de vina, de Romanii uniti se afla pana in clipit'a acést'a fóra sinodu, fóra organisatiune basericesca, fóra realizarea acestui doru invapaiatu alu loru.

Aice avemu una rogare càtra onoratulu lectoriu, se aiba bunavoiintia a ne crede dechiararea sincera, ce o facemu din capulu locului, dechiararea, cà neci prein minte nu ne-a trecutu a pasì in cele urmatórie cá advocati ai Romei sí a-i scrie una apología. In decursulu secelorú s'a potutu pré lesne, cà scaunulu románú in ordinatiunile sale disciplinari sí administrative-basericesci — pre candu nu suferé indoéla, cà porurea a tientitu in cugetu curatu numai la binele sí mantuirea fideliloru lui Christu, — totusi se nu fia nimeritu calea sí midiulócele celé mai salutarie totdeun'a sí pentru totdeun'a asiá, càtu se nu se fia potutu uneori díce, cà a mai remasu ceva de doritu. Ast'a nu o néga nece unu teologu catolicu. De alta parte inse nu ne potemu contení se nu strigàmú sí noi cu istoriculu: „E greu

a nu grai adevèrul!" Èra apoi acea e adevèru curatù, cà in dîlele nòstre tóta lumea ar face dein Rom'a bucurosù pre tiapulu din legea vechia, pre carele se incarcà sî descarcà câte tôte peccatele poporului israelitènu.

Ci se venimù la lucru.

Faim'a voiá a scí mai in multe rînduri, dèra cu desclinire in tómn'a anului 1858, — candu Blasiulu, Mec'a Romanilorù uniti, fù cercetatu sî de câti-va peregrini tramesi dein partea santului scaunu, cu A. de Lucca, nunciulu papale din Vien'a in frunte, — cà Rom'a nedandusi invoiirea, prin acèst'a ar fí trasu dunga preste planulu tîneri unu sinodu romanescu gr.-cath., metropolitanu ori diecesanu, nu scimù. Ci de e adevèratu, cà capii nostri basericesci au recursu pe atunci sî pòte sî de astadata la Rom'a pentru una atare licentia: se nu ni iee in nume de reu, dècà întrebàmu, cà dupa cari canóne, dupa care dereptu basericescu se fecera unii pasi cá acesti-a? Depre care catedra de dereptulu canonicu din tóta lumea catolica se invétia, cà n'aru avé putere metropolitii a aduná conciliu provinciale, episcopii a aduná sinodu diecesanu, inainte de a cere spre acèst'a incuvientiarea Romei? (Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasî.

Sciinti'a si cultur'a de lipsa Preotului romanu.

[Estrasu din o conferintia.]

(Urmare.)

Desvoltarea receruta de îndoit'a natura a fiintiei omului, are dóue parti esentiali: un'a spiretuala si alt'a morala. Cea spiretuala stà in desvoltarea toturorù facultatîlorù mintii, cari suntu: imaginatiunea, priceperea, cugetarea, judecarea, cunoscinti'a, amintirea s. a., si se face prin imbogãtirea si inzestrarea acestor'a cu totu feliulu de cunoscintie fundate din tóta natur'a. Acèst'a se numesce de comunu si cultur'a mintiei; si consiste, — precum se vede, — in câscigarea sciintielorù sistematice si basate; prin urmare cu câtu si-a câscigatu cenev'a sciintie mai multe, si mai sistematice, cu atât'a este mai cultivatu in privinti'a men-

tiei. Cea morala stă în dezvoltarea tuturor facultatiloru morale ale omului, cari suntu: cunoscinti'a morala, vointi'a libera, dorinti'a si nisuinti'a. Ast'a se numesce de comunu si cultur'a animei, si se face prin desceptarea si nutritirea tuturor sântiemintelu religiose, morale, nationale, umane, intielesuale, estetice s. a.

Aste doue culture: cultur'a mentiei ori spirituala si cultur'a animei ori morala, — suntu doue parti esentiali si nedespartibili ale desvotarei omulni; asiá câtu, déca s'ar' despartí un'a de alt'a, si s'ar' dá cuiv'a numai un'a din ele, atunci ace'a nu numai cá nu i-ar' folosi, ci inca iar' strică fórté multu, si în locu se-lu ajute, l'ar' impiedecá în ajungerea destinatiunei s'ale, carea este fericirea cea adeverata. Cá-ci cá se lamurimu lucrulu, se punemu de esempln, cá unu omu óre-care si-a câscigatu tóte sciintiele, la câte a potutu ajunge mintea omenésca pâna acum; dar' facultatíle morale nu sí le-a desvoltatu, anim'a nu si-a nobilat'o neci decum, si-a lasat'o straina de tóte sântiemintele religiose, morale nationale si umane: unulu cá acel'a scie ce este bine si ce este reu, scie si chipulu si modulu cum se face binele si se incungiure reulu; inse fiindu-cá anim'a lui este nedesvoltata, nenobilata, de ace'a elu sciintiele ce le are, în locu se le întrebuintieze spre implenirea chemarei s'ale pe pamentu, adeca spre inaintarea binelui si a fericirii natiunei, a basericei, a patriei si a societatiei, în carea traesce, le va întrebuintiá numai pentru de-ale esplotá acelea esclusivu spre folosulu seu particulariu. — Éta dar' cá unu asemene omu desvoltatu numai unilateralu este cu multu mai reu pentru societate, natiune, baserica si patria, decâtu ar' fí fostu déca n'ar' fí invetiatu neci o sciintia; cáci atunci nu l'ar' fí taiatu capulu se insiele societatea cu atât'a di-bacie. — Si din contra se ne propunemu unu omu carele si-a cultivatu numai anim'a, desvoltandu în ea tóte sântiemintele inalte, frumoése si bine-facatórie; inse facultatíle superioére si le-a lasatu cu totulu nedesvoltate, n'a invetiatu, asiá dicându, neci o sciintia cu temeiu, sistematicu si solidu: neci acest'a nu va poté produce neci unu bine insemnatu, neci pentru sine, neci pentru societate, neci pentru patrie, neci pentru natiunea s'a; pentru-cá, de si-i va arde

anim'a de dorulu de a face bine câtu se pôte mai multu, — de a-si jertfi totu ce are, si chiar' ins'asi viéti'a pentru binele bisericeii, alu patriei si alu natiunei s'ale: totu-si nesciindu, din lips'a invetiaturei, cum se faca binele, elu intrebuintieza si buna-vointi'a, si zelulu, si tôte sêmtiemintele nobile si umane, si avere si totu ce are, numai in folosulu insielatoriloru, carii sciu se speculeze si se se folosésca de ignoranti'a si nesciinti'a lui.

Éta dar' lucru prea lamuritu si invederatu, cà nici cultur'a mentiei singura, fara cultur'a animei, nu ne folosese nemica; neci cultur'a animei singura fara cultur'a mentiei; ci numai amendoue impreunate si strabatute un'a de alt'a, ne potu pune in stare de a ne impleni inalt'a nóstra chemare, — ne potu duce cu securitate pe calea fericirei adeverate; pentru-cà numai asiá vomu scéi ce este bine si reu in tôte impregiurarile vietiei, precum si modulu cum se facemu binele si se delaturamu reulu, si ne vomu aflá si indemnati si impinsi din lontru necurmatu de a face numai bine cu o vointia hotaríta si statornica in tôte impregiurarile. — Numai candu vomu avé astfeliu de cultura, si vomu fí strabatuti de ea in tóta fiinti'a nóstra, vomu cunosce acuratu, cà numai asta cultura adevérata, adeca sciinti'a si virtutea, suntu o proprietate a nóstra neinstrainavera, suntu singura avere, noblétia si frumsétia adevérata, cari neci ni le pôte dá cinev'a, neci luá, fara vointi'a nóstra; pentru cà ele suntu inradacinate in fiinti'a nóstra cea din lontru — in libertatea consciintiei, carea nu pôte fí supusa neci unei sile deinafara, precum dice poetulu Ovidiu:

„ nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingenique bonis.“¹⁾ —

pe candu tôte celealalte, ce avemu: avere, frumsétia, ranguri, favoruri si altele — tôte le potemu pierde intr'unu minutu de restriste; dupa cum dice éراسi Ovidiu:

„Irus et est subito, qui modo Croesus erat.“²⁾

¹⁾ Noi nu avemu nemica neperitoriu si nemuritoriu, afara de bunurile mintiei si ale animei.

²⁾ Cersitoriu pôte se devina in câteva minute si celu mai bogatu omu din lume.

Deci cultur'a mentiei, adeca sciintiele, suntu radiele sórelui idealu, suntu acea lampa magica carea ne luminéza în cararea vietiei, cá se cunóscemu adeverulu si se nu amblamu intru intunerecu; ér' cultur'a animei, adeca sêmtie-mintele cele morale de totu feliulu, suntu foculu sórelui idealu, carele ne topesce si ne arde sêmtiualitatea animei si pornirea spre reu, si ne atítia si infóca spre virtute. Prin urmare sciintiele numai în sine ne luminéza mintea dar' nu ne nobiléza anim'a, neci ni-o incaldiescu spre virtute; ér' sêmtiemintele morale desvoltate singure fara de sciintia, in locu se ne incaldiesca spre virtute, ne ardu si ne arunca in fanatismu si superstitiune; — ér' sciintiele si cultur'a animei impreunate sí strabatute un'a de alt'a si luminéza pre omu, si 'lu si incaldiescu si indémna spre fapte bune, precum díce éراسi Ovidiu:

„ . . . Didicisse fideliter artes:
Emollit mores, nec sinit esse duros.“¹⁾

De ast'feliu de cultura are trebuintia neaperavera fi-care omu singuraticu, déca voiesce se ajunga in stare a-si poté impleni detoriile chemarii s'ale, si se pasiésca in calea perfectiunei, la carea este indetoratu atátu dupa legile firesci, câtu si dupa evangeliu, carele díce: „*Fiti perfecti, precum si Tatau vostru celu din ceriuri perfectu este!*“ pentruca numai asiá póte se ajunga la fericirea cea adeverata, la carea tiéntescu tóte dorintiele nóstre a tuturoru.

(Va urmá.)

Bogatiane dupa cuminecatura.

Isuse, ce siedi de-a drépt'a	Dà se-mi fta asta cina,
Parintelui teu placutu!	Salvatoriule cerescu!
Cinei t'ale cei de taina	Spre trupésca sanetate,
Adi partasiu eu m'am facutu.	Spre-alu meu bine pamentescu.
Dà se-mi fta spre iertarea	
Celoru ce ti-am gresitu eu.	
Si spre fericirea	
Sufletului meu.	

¹⁾ Sciintiele invetiate cu temeiu deplinu si bine patrunse, poleiescu si imblândiescu moravurile si nu le lasa se fie mai multu aspre.

Ce va ajunge omulu?

— *Predice pentru postul mare.* —

Predic'a I. Pentru Dominec'a lasatului de branza.

Mórtea.

„Intru tóte cuvintele tale aduti
aminte de celea mai depre urma
ale tale si in veci nu vei pe-
catui.“ Is. Sir. VII. 38.

Amu ajunsu éra I. A. la acea parte a anului, carea este cea mai insemnata pentru sufletele nóstre, cea mai decidiétória pentru viitoriulu nostru, pentru fericirea séu nefericirea nóstra eterna. Amu ajunsu la postul mare. „Éca acumu e tempulu bineprimítu, éca acumu e diu'a man-tuirei!“ ¹⁾

Nu e vorba aci de unu bine trecutoriu, nu e vorba de o fericire scurta, carea tiene numai cateva mominte si apoi sbóra, trece, se duce, cá o umbra usióra, cá unu vişu amagitoriu nu!, ei e vorba de o viétia lunga fara de capetu — de eternitate.

Fi-vá ea óre fericita séu fi-vá nefericita pentru noi? Ajunge-vomu óre la locuintie angeresci, la plaiuri pompóse si pline de fericire nemarginita si nesfêrsíta acolo la Pa-rintele eternitatei? Séu aruncá-ne-vomu in foculu eternu, unde va fi plansu si scrisuire de denti, vaiete si suspine amare, in eternu duratórie? Acést'a este intrebarea!

Oh grea intrebare! De mare insemnata! Cine óre dintre moritori aru fi in stare a si-o deslegá acést'a pre-cisu? Si déca cugetamu la faptele nóstre prin cari ni se decide acést'a sórte, nu e cu potintia se nu eschiamamu plini de intristare cu profetulu Dan.: „Dómne Ddieule celu mare si minunatu! Pecatuitu-amu, facutu-amu nedreptate si faradelegi, si ne-amu departatu si ne-amu abatutu dela mandatele si dela judecatile tale. Dómnie! asculta, Dómnie iea aminte!“ ²⁾

¹⁾ II. Corinth VI. 2.

²⁾ Daniilu IX. 4, 5, 19.

Intru adevèru I. A! totu omulu, care 'si-iubesce sufletu seu, trebue se se ingrigésca de fericirea acelu'a. „*Éca acumu e tempulu bine primitu!*“ In dilele aceste sante a Postului mare, in cari Mantuitoriulu lumii a patimitu atatea lovituri, atatea doreri, atata usturime si in urma mórtea cea mai rusinósa pentru peccatele nóstre, se facemu, cá acele patimi se fie pentru noi totu atatea isvóre de dulcétia si fericire!....

Si eu I. A! cá se ve indemnu la ingrigire sirguintiósa despre sufletele vóstre mi-amu propusu cá in acestu santu postu se esamezeze unele fapte omenesci cu privire la capetulu acelor'a, cáci tóte nisuintiele nóstre lumesci fie ele fericite, fie nefericite tóte voru avea capetu si póte mai ingraba de cumu amu cugetá noi, — mi-amu pusu dara intrebaria: ca dupa aceste tóte, ce va ajunge omulu? Si responsulu este: capetulu tuturoru osteneleloru nóstre va fi — mórtea; sufletulu omului indata dupa despartírea de trupu se va infaciosiá inaintea lui Isusu si va fi judecatu dupa faptele sale. De aci va merge séu in locul curatítoriu, séu in iadu, séu in raiu. La sunetulu trombitieloru se va uní cu trupulu éra-si, cá se pota sta la judecata si acolo se-si iaie resplat'a, séu fericire séu nefericire eterna. Asié dara objectele mele voru fi: 1. Mórtea, — 2. Judecat'a singulara, — 3. Loculu curatítoriu, — 4. Jadulu, — 5. Raiulu, — 6. Inviárea, — 7. Judecat'a din urma, — si a 8. Fericirea séu nefericirea eterna. —

Astadi — cu ajutoriulu Tatalui — voiu vorbí despre mórte, aretandu-ve, ca aducerea aminte de mórte 1. ne retiene dela multe peccate; 2. escitandu in noi parere de reu pentru peccatele facute ne indémna la marturisirea acelor'a.

Fiti — ve rogu — cu luare aminte!

I.

„Petrecundu odinióra S. Filipu Neri intr'o cetate, in carea erá o universitate renumita, vení la dinsulu unu teneru, pre carele 'lu cunoscea mai de multu, si plinu de bucuria i spusè, cá acumu i s'a implinitu dorulu fierbinte, de póte studiá drepturile, — cum a alesu elu spre acestu scopu universitatea de acolo, si cum nu va se crutie nici truda

nici ostenele spre a poté terminá stúliile câtu mai curundu si mai bine.

Santulu barbatu ascultá cu multa paciintia si amicabilitate pre tenerulu, care i povestia cu elocinti'a lata si vaga a junetiei. Cându gatá junele, dise: „Si apoi, déca vei fi terminatu stúliile, ce se va intemplá apoi?“ „Apoi voiú castigá palaria de doctoru.“ dise junele. „Si apoi?“ intrebà éra santulu. — „Apoi,“ continuá tenerulu, „voiú portá procese multe si incalcite; voiú atrage atentiunea publica asupr'a mea, prin elocintia, zelu, eruditiune si agerime de minte; si asié me voiú face omu vestitu.“ „Si apoi?“ intrebà mai departe santulu. „Si apoi“ díse junele — „si apoi la tóta intemplanrea mi-voru concrede vre unu oficiu publicu onorabile si voiú se ajungu la bani si avere.“ „Si apoi?“ intrebà santulu éra. „Si apoi“ reluá tenerulu cuventulu, apoi voiú duce in demnitate si avutia o viétia onorata si onesta si cu linis'e voiú poté asceptá o betranetia voiósa.“ „Si apoi?“ intrebà éra santulu — si apoi, apoi,“ apoi voiú mori.“ Santulu Filipu 'si inaltia vócea si intrebà mai departe „Si apoi?“ — Inse junele nu respunse la acést'a. Cu capulu plecatu merse mai departe: cá fulgerulu i trecu prin sufletu unu cugetu nou — — — „si apoi?“ In scurtu dupa ace'a pasí in cinulu preotiescu; si duse o viétia pia.“ ¹⁾

Audiráti pre acestu teneru I. m. cum 'si-descrise elu tóta viéti'a inaintea Santului, cu câtu focu si zelu enará elu, ca, ce va face in viétia, cum va invetiá, cum va depune esamenele, cum va cascigá doctoratululu, cum va portá procese incalcite, cum 'si va cascigá avere si renume, cum va duce o viétia onorata si voiósa si cum va ajunge la betranetie avute odihnite si fericite! Inse un'a uitá de totulu a amentí in enaratiunea s'a, un'a, ce este cea mai de lipsa pentru totu moritoriulu pre pamentu, adeca: cum se va ferí de pecate, cá astfeliu dupá viéti'a pamenténa — si de altcumu scurta — sufletulu seu se ajunga la fericire.

Numai dupa intrebarea din urma a Santului barbatu, ca dupa tóte nisuintiele lui pamentene, ce va urmá apoi? numai atunci i se infacisia inaintea ochiloru sei sufletesci, cá o fantoma amenintiatória — mórtea. Cá-si cum acést'a

¹⁾ Unu Redactoru romanu.

i-aru fi disu: „griji tenerule! ca si eu esistu si voiu pune capetu tristu tuturoru nisuintieloru tale.“

La acésta visiune spirituala, pe fruntea tenerului, pana atunci senina, se ivi unu noru greu de ingrigire, faci'a i se ingalbeni, si plecandu-si capulu spre peptu esí dela Santulu barbatu ne mai esprimandu unu singuru cuventu. Si cá se se póta ferí mai bine de pecate si duce o viétia santa pasí in ordulu preotiescu.

Vedeti dara I. A! cum ajuta aducerea aminte de mórte ori carui crescinu a se ferí de pecate.

Cu acestu teneru 'mi vine mie se asémênu pre orisicare crescinu dintre noi.

Séu care este intre noi, care se nu-si fia facutu asemenea planuri, grige despre viitoriu in viétia? Care, se nu fi cugetatu in teneretiele sale, cum va lucrá, cum se va osteni, cum se va nisui unulu pe calea scientieloru, altulu pe a maistrielor si altulu pe cea a agriculturei, cá se-si cascige avere, bunastare si fericire pentru sine si iubitií sei cari 'lu incungiura? Care ajungêndu la stadiulu casatoriei, vediêndu-si pre alés'a animei sale, nu cugeta la fericirea, carea i va încoroná ostenelele lui din teneretie si i va face dulci dilele intru acésta legatura santa a casatoriei? Care, vediêndu-si pruncutií sei nevinovati, jocandu in giurulu seu plini de bucuria, cum jóca paseriórele voióse in dî frumoása de primavéra prelanga pomulu in floritu si cum jóca radiele sórelui pe campie infrumsetiate de flori, care dicu vediendu-i pre acesti angerasi bolborosíndu cu naivitate cuvinte dulci si innocente, nu cugeta de mii de ori, catu va fi elu de fericitu, vediêndu-i pre acesti'a crescuti din sudorile si ostenelele sale, din diliginti'a s'a de feru, si ajunsí in membrii folositori ai patriei si ai natiunei?

Si asié mai departe.

Astfelíu 'si facu cu totii planuri frumoése pentru viitoriu. Astfelíu cugeta tenerulu infocatu, astfelíu barbatulu seriosu, astfelíu chiaru si betranulu incaruntítu, si elu 'si are planurile sale prin cari se nisuesce a-si face betraneti'a din ce in ce mai placuta, astfelíu cersitoriulu. „Necasu mare se a facutu la totu omulu si jugu greu preste fii lui Adamu din diu'a esírei din pantecele mumei loru pana in diu'a in-

tórcerei la mun'a tuturoru; gandrile loru la planurea viitoriului, dela celu ce pórtá jacinu si pana la celu ce se imbraca cu panza grósa.“¹⁾

E bine!

Ne-amu facutu cu totii planuri întinse, întocmai cum 'si facu pescarii mrege, spre a ne poté vená noroculu. Le aruncamu apoi pre aceste in lume, le punemu in lucrare cu tóte fortiele nóstre spre a poté ajunge la fericire, la acésta dicitia amagitória a moriteriloru, carea neîncetatu ne totu chiama, inse nici odata nu ne ascépta aici pre pamentu.

Planurile incepu a ni se incalcá cá itiele a unor'a cu a altor'a, stau in contra unele cu altele, ne cascigamu inimici si ne facemu pre noi insine inimici altor'a; urméza apoi certele, procesele si póte ne ruinamu unii pre altii

Oh I. m. cine aru poté numerá tóte peccatele si faradelegile innegrite, cate provinu din tóte aceste? „Mania si révna si tulburare, invaluíela si frie'a mortiei, pisma si price, si in tempulu odihnei intru ascernutu, in locu de somnu, ganduri“²⁾.... cum dice S. Scriptura.

Si de unde atâtea rele din planurile nóstre? căci totu omulu cu minte sanatósa trebuie se'si faca orecarev'a planuri pentru traiulu vietiei, si a-si face planuri nu numai ca e iertatu, ei e detorintia! De unde dara atâtea rele?

De acolo I. A! ca omulu totu-deaun'a uita din planurile sale ceva, ce l'aru retiené dela peccate, uita mórtea.

Noi intru atâta ne absorbimu intru acésta incurcatura in câtu de multe ori cu anii deplinu nu ne aducemu — séu mai bine — nu vofimu a ne aduce aminte ca trebuie se morímu; ca noi avemu si sufletu, pre care aru trebui feritu de peccate, căci e creatu pentru o viétia mai fericita, si nu aru trebui se i-o rapimu pre acést'a prin peccatele si faradelegile nóstre, nu cumv'a se-lu aruncamu in foculu eternu. Ar' trebui se ne aducemu aminte că „tierin'a se va întórce in pamentu precum a fostu, si sufletulu se va întórce la Ddiu celu ce l'a datu pre elu.“³⁾

¹⁾ Is. Sir. XL. 1, 2, 4.

²⁾ Is. Sir XL. 5.

³⁾ Ecl. XII. 7.

Privésca totu moritoriulu cu ochii sei sufletesci la capetulu vietiei s'ale si acolo va vedé — mórtea, cá unu inamicu neimpacatu cu sabia ascutita in man'a s'a poter-nica asceptandu-lu, cá se taie cu o singura lovitura tóte firele planuriloru s'ale, si se-lu faca in pravu si cenusia! Si vai atunci, de trei ori vai! de cumv'a sufletulu seu va fi intinatu cu pecate, cá-ci „mórtea peccatosului e cumplita!¹⁾)

Nu ve potu dara din destulu recomandá I. A! cá se ve aduceti amente de mórte in tóta diu'a, in tóta ór'a, desu, catu de desu in viétia si acésta cugetare ve va ferí de multe pecate. „Cine este omulu — díce S. Scriptura — care va fi víu si se nu védia mórtea? se-si mantuiésca sufletulu seu din man'a iadului“²⁾) Va se díca: acel'a care privesce cu ochii sei sufletesci adeca cugeta la mórte de multe ori fiendu in viétia, acel'a 'si mantue sufletulu seu din matc'a focului de veci.

Senec'a díce: „In tóta viéti'a trebue a invetiá a morí!“ si Dlu Nostru Is. Chr. „Fericiti servii acei'a, pre cari venindu Dlu í-i va aflá priveghiandu!³⁾)

Déca ne vomu aduce aminte desu de mórte I. m. atunci planurile nóstre, — cá-ci totu omulu cu minte sanatósa trebue se aiba planuri pentru viétia — ast'feliu ni le vomu compune si face, cá dintru acele se nu resulte pecate si fora-de-legi.

Oh, I. m. déca si-ar' ficsá totu moritoriulu totu-de-a-un'a in planurile s'ale si acestu cuventu: mórte, oh, multe lucruri ar' merge mai bine in viétia, atunci nu ar' cugetá — precum, dorere cugeta multi in seclulu acest'a a civilizatiunei moderne — ca numai cu legea se nu-lu ajungi, apoi tóte i suntu iertate câte numai i suntu spre folosulu materialu, ci ar' mai cugetá si la sufletu, ar' cugetá cá are de a murí si atunci? . . . atunci ce va fi cu sufletulu seu?

Aduce-tí-ve voi aminte dara de mórte totu-de-a-un'a in afacerile vóstre sociale si private, si mai desu acolo unde cugetati cá legea o-ati poté evitá, intortocá si dejocá, ca acestu cugetu nu numai ve-a ferí de multe pecate, ci va

¹⁾ LXXXVIII. 47.

²⁾ Ps. XXXIII. 20.

³⁾ Math. XII. 37.

escită in voi parere de reu pentru pecatele facute, indem-
nandu-ve se le marturisiti pre acelea, despre ce in partea a

II.

Cetîmu despre Xerxe regele persiloru, cumcà privindu
dinsulu odata preste tóta armat'a s'a frumósá, mare si po-
ternica a plânsu aducîndu-si aminte, cã preste pucine
diecenie nu va mai traí nici unu ostasiu dintre cei de
façia.

Nu fara scopu amentescu aci acésta intemplare istorica
I. A.! cã-ci ce este omulu in cas'a s'a, séu si de nu are
casa, in sfer'a s'a de activitate — decatu unu rege in
miniatura?

Unu rege dispune cu supusii sei dupa placu, incepîndu
dela celu mai inaltu oficiantu pana la celu din urma sol-
datu si cu toti cetatienii pana la celu din urma cersitoriu.

Omulu, fiasce care omu, fia elu avutu séu seracu, inca
'si are supusii sei.

Se nu vorbimu despre cei avuti si in stare buna, ci
se vorbimu aci despre ori si care cersitoriu, despre omu
cã omu! Totu omulu 'si are supusii sei si acesti supusi i
suntu: cugetele si sêmtiemintele sale. Ori si care omu dis-
pune dupa placu preste cugetele si sêmtiemintele cu unu
cuventu preste facultatile sale.

Séu nu pôte dispune mintei sale, cã déca ace'a 'si face
cugete si planuri pecatóse si urite inaintea lui Ddieu si a
ómeniloru se le stramute pre acelea? Nu pôte dispune ochi-
loru sei se privésca intru acolo, in câtráu voiesce densulu?
Nu pôte dispune urechiloru sale, cã acele se nu asculte
numã lucruri cari suntu cuvenincióse unui omu de omenia
onoratu inaintea lui Ddieu si a ómeniloru? Nu pôte dispune
limbei sale, cã ace'a candu se vorbésca? si candu se taca?
si se vorbésca asié cum e placutu inaintea lui Ddieu? Nu
pôte dispune maniloru sale, se nu se intinga dupa lucruri
oprite, ci se faca multe lucruri minunate si frumóse? Si in
urma nu pôte dispune petióreloru sale, cã acele se nu amble
pre carari oprite ci pre cararile legei celei sante a lui Ddieu?

Ba pôte I. A!

Omulu pôte dispune preste tóte aceste facultati a le
sale intocmai cá unu rege preste supusii sei, si tóte aceste
facultati i suntu lui supusi credintiosi.

Si inca ce supusi puternici si frumosi?

Séu esiste óre in lume vre unu lucru omenescu frumosu si minunatu, care se nu fi fostu facutu prin acesti supusi?

Cetatile, orasiile cele frumóse; casele, curtile, drumurile cele minunate; sute si mii de diferite machine; mii si mii de feliurite si frumóse vestminte; si mii si milióne de instrumente de lemn, de pétra, de fieru, de argintu si auru, si de alte materie si petrii scumpe: tóte, tóte suntu facute prin acesti supusi credintiosi si puternici!

Si déca vomu cugetá, ca va vení unu tempu candu toti acesti supusi, tóte aceste facultati minunate a le omului nu voru mai fí; déca vomu cugetá ca va vení unu tempu si póte nu preste multu, candu mintea ni se va intunecá, cugetele voru incetá, busale ni se voru invenetí, anim'a ni va incetá de a mai bate si tóte miscamintele nóstre se voru finí, déca vomu cugetá — dicu — seriosu la tóte aceste, oh! atunci nu e cu potintia cá se nu ne vié o gele cá regelui Xerxe, candu acel'a si-a vediutu armat'a frumósa si candu a cugetatu, ca din acei voinici cá bradii preste câte-va dieci de ani nu va mai existe nici unulu.

Dar' cine se cugeta la astfeli de lucruri triste, cine se cugeta astfeliu la mórte pana ce e inca in putere si sanetosu?

Pucini, fórte pucini I. A!

„N'a cunoscutu omulu tempulu seu, cá pescii ce se venéza in mregea rea si cá passerile ce se prindu in latiu asié se prindu fii ómeniloru in tempulu reu, candu acel'a cade preste ei fara de veste.“¹⁾

Déca aru cugetá omulu, cu deplina seriositate, ca in ór'a mortiei sale nici mente, nici facultate de a vorbi frumosu, nici desteritate in maiestrie si lucruri minunate, nici nici un'a din facultatile sale frumóse nu i póte ajutá nemic'a càci atunci tóte amutiescu; nici onóre, nici renume, nici avere cascigata prin acele facultati nu i potu lungí viéti'a nici baremi cu o dí, ci numai pecatele si faradelegile sale stau gata de alu petrece prin usi'a mormentului spre alu conduce la vaiete si plansu amaru fara de capetu;

¹⁾ Ecles. IX, 12.

oh! unui cá si acest'a din adênculu animei i-arú paré reu de peccatele facute, se-arú nisúf indata a le marturisi pre acelea, a face bine, a-si intogmí viéti'a, cá mórtea, ori candu arú vení, se 'lu afe gata, curatu.

Inse dorere! de multe ori nu se intempla asié. Bietulu moritoriu, câtu e anulu de lungu se rapesce de grigile si valurile lumei si se duce de multe ori in câtrau nici a cugetatu elu mai inainte.

Unulu se framênta cu averile sale, altulu se lupta cu poteri intreite in contra necasuriloru si a neajunselorú, fortiandu-si subsistinti'a De multe ori cadu in peccate si faradelegi pierdiêndu-si sufletulu si fericirea eterna.

Dilele trecu, sbóra, se strecura pre nesêmâite un'a dupa alt'a, precumu dice S. Vasiliu: „Viéti'a nóstra e asemenea unui rîu, care grabesce in adênculu marei unde se ingrópa. Asié grabescu dilele nóstre pana la diu'a necunoscuta a momentului.“ Si sermanulu luptatoriu a bunurilorú trecutórie se trediesce de odata, ca poteri 'lu parasescu, manile si peciórele 'si denéga servitiulu, cade obositu si infrântu; morbulu 'lu impresura cu cãtusi grele, si 'lu dóbóra la patu Numai atunci 'si aduce aminte, ca elu e mortu si sufletesce ca sufletulu lui e pierdutu prin peccate si faradelegi.

Tramite atunci cu grabire dupa preotu; inse decâte-ori nu se intempla, cá pana la sosirea preotului, busale i se vescediescu, limb'a i séca si ochii osteniti de doreri i se inchidu spre a nu se deschide mai multu pana la judecat'a cea din urma? —Si sufletulu lui? Oh, I. A! acel'a se cobora cu gele la loculú infioratoriu, unde flacarile nu se stingu si vermele nici candu nu dórme, unde e plansu si scrisnire de denti pentru eternu.

Ve-amu aretatu dara I. A! ca aducerea amente de mórte ne feresce de multe peccate; si déca amu peccatuitu, escitandu in noi parere de reu, ne indémna la martusirea acelor'a.

Aducetî-ve dara aminte ca, póte mai ingraba de cum ati cugetá, aveti de a morí, si vai! celui nepregatitu la acést'a. Pentru ace'a I. m. grigiti de sufletele vóstre pana aveti tempu. Marturisitíve peccatele pâna inca nu e târdîu! „Lucrati pâna e diua, ca vine nóptea, candu nime nu va

poté lucrá.“¹⁾ „Éca acumu e tempulu bine primitu!“ Mam'a Baserica poruncesce: „Se-ti marturisesci pecatele tale preotului ordinaru si macaru odata intru unu anu la pasci se primesci sant'a taina a cuminecaturei!“

„E deschisa usi'a cáintiei, grabesce dara peccatosule pana ce nu se inchide, ca nu scii in ce óra va demandá Mediculu cerescu cá se se inchida usi'a medicamenteloru nóstre.“²⁾

Éra Tu dulce Isuse iérta-ni nóue gresielele nóstre. Aminu.
VASILIU CRISTE.

Predica funebrele.

„Nu a moritu feciór'a ci dórme.“

Mat. c. 9. v. 23.

Unu ceva spaimentatoriu este pentru omenime mórtea. „Mórtea e amara“ se dice in cartea imperatoru. — Omulu e cá flórea câmpului, si nu scíe momentulu candu mórtea vine cá o furtuna séu vijelia si curma viéti'a lui, ea nu cauta la betranetie, nu se infrica de barbatulu nervosu, nu crutia teneretiele, nu i e indurare de prunci, — moru cei seraci si cei avuti, moru imperatii si ostasii, moru peccatosii, moru dreptii, vomu mori cu totii! Mórtea lasa dupa sine gele, lacrimi si doreri. Ea te despartiesce de lume. Te acoperi cu pamentu, câte odata tí-se ivesce la mormentu, câte unu sufletu care nu te-a uitatu inca din memori'a vietiei, mai târdíu te parasescu toti si te uita, cá-ci asiá se uita cei morti! Preste dâlm'a mormentului teu trecu ómenii fara pasare, si numai o cruce trista spune cum-cà aici jace unu trupu, care a traitu in lume si acum nu mai esista. — Oh omule acést'a este dar destinatiunea ta, se traiesci pucinu pre pamentu si apoi se nu mai fí?! Ba nici de cátu I. Frati, mórtea numai pentru cei peccatosi e mórte in intiele-sulu mai strinsu, éra pentru cei drepti mórtea e numai unu somnu si renascere spre o alta viétia. Deci in cuventarea mea de adi amu se ve vorbescu a) despre mórtea peccatosiloru, b) despre mórtea celoru drepti. Fiti cu atentiune!

¹⁾ Joanu XIV. 4. — ²⁾ Efremu C. I de penit.

I.

Intipuitî-ve iub. Frati unu omu carele a traitu viéti'a sa in faradelegi, pre patulu mortii! Câtu se turbura si infóra unulu cá acest'a pre patulu mortii sale, vediendu in sufletulu seu sírulu schimositu a pecatelor sale negre ce le-a facutu, in mani'a sa ar resturná lumea, ar vrea se nu fia Ddieu, se nu fia judecata, se nu fia iadu. Si in acést'a infricosiata óra a mortii nu este cine se-lu mangaie pre elu in suferintiele sale, dar cine l'ar poté si mangaiá pre unulu cá acest'a? Dóra Ddieu, religiunea séu baseric'a? Inse elu a uritu ín viéti'a sa pre Ddieu, la baserica n'a amblatu nu s'a marturisu, séu de s'a si marturisu nu s'a pocaitu. — Unulu cá acest'a, de regula desperéza de a se mantuí cá si Jud'a vendietoriulu, carele se mustrá intru sine dicundu: „Am pecatuitu vendiendu sange nevinovatu.“ Dar' sórtea lui miserabila nu se finesce inca cu acést'a, in cealalta viétia de siguru elu va fi pedepsitu cu foculu eternu alu iadului. Esperinti'a inca ne invétia, cá unii cá acesti'a nici pre patulu mortii nu se impaca cu Ddieu, séu de se si marturisescu, nu se marturisescu bine, si viéti'a loru dobitocésca se finesce blastemandu-si sórtea, blastemandu díu'a in carea s'au nascutu si viéti'a ce au traitu!

Deci se ne inrigimu de tempurin iub. Frati, cá mórtea nóstra se nu fia mórtea pecatosiloru, cá-ci de nu, manele nóstre cari le intindemu acum spre faradelegi, pre patulu mortii le vomu incesitá desperati, limb'a nóstra care a hilitu baseric'a si religiunea lui Christosu, pre patulu mortii va blastemá ceriulu, va blastemá pre Ddieu. Anim'a nóstra care nu s'a deschisu numai desmierdasiloru lumesci se va implé de fiori si dobend'a nóstra dupa mórte va fi iadulu.

Dar' nu e asié, iub. Frati, mórtea celoru drepti, despre ce in a II parte.

II.

Mórtea celoru drepti nu e mórte ci e numai cá unu somnu prin care acesti'a trecu la o alta viétia, la viéti'a de veci, precum se vede acést'a din evangeli'a. Santului Mateiu: „Nu a moritu feciór'a ci dórme!“ dice Christosu.

Ce diferinția este între mórtea unui pecatosu și a unui dreptu! De exemplu: câtu de impaciuitu ascépta mórtea unu parinte de familia carele si-a traitu viéti'a crestinesce, pre langa unu omu pecatosu! Elu nu se infrica de mórte, că-ci elu deja de multu si-a trasu séma cu sine însusi, elu se impaca cu Ddieu și cere mangaiarea preotului, sufletulu lui e usioratu și ascépta cu bucuria trecerea din valea acést'a a plangeriloru la viéti'a dupa care a insetatu in viéti'a pamentésca. Elu si-a implinitu detorinți'a cá parinte, și acum se desparte nemustratu de consciintia din mediloculu familiei, că-ci cu soğı'a sa a traitu in pace, fii și i-a crescutu in fric'a lui Ddieu, nu a trasu plat'a serviloru sei și a iubit u pre deaprópele seu. Unulu cá acest'a póte díce cu dreptulu Simeonu: „Acum dimate pre siervulu teu Stapanu dupa cuventulu teu in pace!“

Fiendu dar' mórtea numai somnu pentru cei drepti, nu e mirare déca multi Santi Parinti și Cuviosi asceptáu mórtea cu doru și cugetáu ceva bunu in acea.

Asiá profetulu Davidu ~~in se pare că nu vine~~ vine asiá curenđu mórtea cum o doriá elu, și díce: „Scóte din inchisóre sufletulu meu.“ „Sufletulu meu e setosu de Ddieu, de Ddieulu celu viu, candu voi veni și me voi aretá inaintea faciei lui?“ Asiá Solomonu intieptnlu díce că si-a uritu viéti'a și doresce mórtea. S. Pavelu Apostolulu numesce mórtea dobenda și díce că are vointia de a se eliberá. S. Gregoriu Nasiansenulu scrie despre soru-s'a Gorgoni'a cum-cá acést'a considera diu'a mortii sale cá o dí de serbatória. Despre S. Augustinu se díce că de câte-ori audiá despre mórtea cutarui-va preotu piu, totudeaun'a plangeá cu amaru, pentru că acest'a a mersu mai inainte și elu a remasu in-dereptu.

Toti acesti'a de siguru nu faceáu astfelu de nu vedeáu in mórte ceva bunu și o alta viétiá.

Unu barbatu santu amintesce că cutareva omu acusat u aveá trei amici. Celu mai bunu amicu i-a dat u vestimentu albu, alu doilea l'a petrecutu pana la unu locu, ér' alu treilea — pre carele inca nici nu-lu considerá de asiá bunu amicu — 'lu petrecu pana inaintea judetiului, ma 'lu si aperá. Scrietoriulu amintitu sub amicu lu primu intielege

lumea acést'a cu bunurile si desfatările ei, pre carea omulu o iubescé forte in viétia, sí totusi morindu nu-i dá alt'a de cátu panz'a pre obrazu. Sub alu doilea amicu suntu de a se intielege consangeni si cunoscutii, cari 'lu petrecu pana la mormentu si de aici ér' se reintórna. Ér' sub alu treilea amicu se intielege Christosu si religiunea lui santa, pre carele omulu nu l'a iubitú asia multu cá pre lume si pre consangeni sei, si carele totusi nu ne parasesce nici in or'a ultima, ci petrecundu-ne si dupa mormentu e gata a ne iertá si a ne mantuí sufletulu.

Asiá cugetu Iubitóloru miei, cá e de prisosu a ve spune cá pre care amicu se-lu iubimu preste tóte dintre acesti trei, cá mórtea nóstra se fia mórtea dreptóloru! Christosu si religiunea lui santa se ne fia nóua amicu in viétia, cá elu se ne mantuíesca sufletulu in or'a mortii nóstre. Aminu.

VASILIU BUDESCU.

Tractatu

BCU Cluj din Catehetic'a crestina.

IV. Metodulu cateheticu.

(Urmare.)

Inainte de a inchiá articlulu despre „formarea întrebárilor,” se mai insemnu *unele erori in contr'a întrebárilorú usóbre*. Gresiescu contr'a acestei recerintie:

1. Catechetii, cari intréba dupa lucruri, ce pestrecu facultatúle spiretuáli ale pruncóloru; d. e. Cum se póte satisfice boldulu de fericire alu omulu? 2. Séu déca 'si imbraca întrebárele in cuvinte necunoscuté pruncóloru, d. e. Cine aluneca totu mai afundn in tin'a pecatulu? 3. Cari iáu in întrebárele s'ale seau prea pucine determinari seau dóra nici un'a, d. e. Cine a moritu pre cruce? in locu de: Cine a moritu pre cruce sub Pilatu din Pontu in muntele Calvariei între doi facatori de rele? 4. Si éراسi cari iáu in întrebárele prea multe determinari si cuvinte superflue. 5) Gresiescu si acei'a, cari dáu pruncóloru numai întrebáre *afirmative* séu *negative*, la cari adeca pruncii au se respunda numai cu „da” seau „nu.” d. e. E scumpetea o virtute? — Seau si cari folosescú numai întrebáre *disjunctive* (cari propúna pruncóloru dóue predicate, lasandu in voi'a lorú a alege

intre ele.) d. e. Se iubim sau se urim pre dusmanii nostri? 6) Asemenea gresiescu si acei'a, cari respundu ei mai antaiu intrebarea, apoi intréba pruncii, d. e. Noi ne aretamu iubirea catra Ddieu si deaprópele prin implenirea celor 10 precepte: Prin ce ne aretamu iubirea catra Domnedieu si deaprópele? — prin carea procedura se prea *usioréza* catecumeniloru respunsurile adeverate. Pentruca pre catu e de adevrata de o parte ca intrebarile prea grele descuragiéza pruncii si le impiedeca activitatea loru spiretuala, chiar' asia de alta parte e constatatu ca intrebarile pre usiore dau tempu prunciloru a se distra, a-si interrumpe atentiunea, a causá molesire spiretuala si in cele mai de pre urma a fi periculose si pentru moralitatea prunciloru. Atari catecumeni — nededati cu o cugetare, judecare si rationare mai incordata si cari prin urmare au numai nesce cunoscintie superficiali despre principiale dogmatice si morali; mai tardiu se vedu indiferenti facia de ceremoniele sacre, nedandu nemicu pre cultulu divinu ci din contra facându-se vinovati de cele mai condamnabili fara-de-legi si vitiuri.

Dreptu este, ca de si intrebarile afirmative si negative nu se recomanda exprofesso la nici unu feliu de instructiune, totusi pentru acést'a densele nu sunt de a se delaturá cu totul; pentruca folosindu-se la loculu si tempulu cuvenitu, 'su folositorie, ba chiar' necesarie, asiá: a) De multe-ori facu aceste catechetului sierbitiu bunu, cu deosebire la inceputulu prelegerei, séu candu trece de la o materia la alt'a, dela care procede instructiunea urmatória. — b) Si la lucruri a caroru resolvire poftesce o cugetare mai incordata, inca se potu folosi atari intrebari. In atare forma obvinu desu in dialogurile lui Socrate. c) Catechetulu care are de a face cu prunci náuci sau hèbauci, póte, ba trebuie se se folosésca de atari intrebari, pentru de a le insuflá curagiu. Totusi se le dee cev'a materialu mai usioru, la care se-si probeze si deprinda — baremi in câtv'a, priceperea. D. e. Dupace a respunsu prunculu afirmative — intrebarea: Trebuie se asculte pruncii de parenti? — póte se-lu intrebe — dupa *partile propusetiunei*. D. e. Bine trebuie se asculte de parinti? De cine trebuie se asculte pruncii? etc. — d) Une-

ori se potu dá prunciloru si intrebari mai *usiore disjunctive*, d. e. E omulu moritoriu seau nemoritoriu? e) Totu asemenea póte catechetulu câte-odata se respunda înainte séu densulu, seau prin unii catecumeni mai marisiori ori mai descepti. Tóte aceste se potu considerá cá totu atâtea esceptiuni dela regulele si principiale desvoltate mai susu — cari esceptiuni — folosite cu cumpetu si la locul loru potu aduce multu folosu spiretualu catecumeniloru mai târdii la minte seau cari patimescu de cev'a defectu spiretualu.

(Va urmá.)

V. Gr. *Borgovanu.*

Viersuri funebrali.

I. O mama plange pre copilulu seu.

Cá paserea ce pléca plângêndu in alte tieri,
Cu campuri mai frumóse si cu mai mândru ceriu,
Asiá-ai plecatu tu astadi, O! scumpulu meu copilu,
Lasându in alu meu sufletu unu crudu amaru si chinu.

La sênulu meu tiesutái o viétia angerésca,
Iubitu, cum numai póte o mama se iubésca,
Cá angerulu custode in noptile dieine —
Asia 'n a tale visuri veghiámu pre lânga tene;

Si nopti intregi descépta, din sinu-mi de iubire
Facututiám unu leagânu de sfânta fericire,
Si nu aveái in lume unu doru neimpliuitu,
Si nu erá cá tene in lume de iubitu.

Lasatái ah! si viéti'a si sênulu meu de muma,
In care desperarea si dorulu nu se curma,
Si ai plecatu de-aice departe 'n alte tieri,
Cu câmpuri mai frumóse si cu mai mândru ceriu.

Dar' mam'a ce se faca, copilulu meu iubitu!
Nu vedi cum te giesece cu perulu despletitu,
Nu vedi cá n'am in lume placere se traescu
Si cá te strigu zadarnicu si plângu si me sdrobescu?!

O! dormi frumosu si dulce, O! dormi copilulu meu,
Cà-ci mam'a 'nea veghiaza plângêndu la capulu teu,
Si pre mormentu ti-a pune se crésca floricele:
Unu doru fàrà de margini, si lacrimile mele.

V. B. *MUNTENESCU.*

Scól'a cá institutória a vietiei.

— Reflexiuni d. N. Dr. B. —

Ori-ce societate, mare séu mica, este fundata pre o regula, care determina detoriile si proteje drepturile fie-carui'a, substitue vointieloru particularie o directiune generala pentru a asecurá binele comunu, si a conservá unitatea, ordinea si armoni'a, tiarmurindu capriciulu individualu.

Sub acoperementulu paternu, regul'a se confunda cu persón'a pre care o iubesc si de care este iubit.

Afectiunea paterna, temperându austeritatea detoriei, î-i da supunerei unu caracteru amabilu,

Copilulu trebuie se observe poruncile parentîloru séu ale pedagogiloru; inse aceste prescriptiuni, neadresându-se decâtu la unulu singuru, modifica adeseori circumstantiele, ce câte odata variază dupa caracterulu persóneloru.

Tóta lumea scéte ca anim'a mamei e mai flexibila de câtu a parintelui séu a pedagogului, si adeseori candu tatalu séu pedagogulu dice „nu“ — mam'a dice „da“ de aici copilulu vede, ca regul'a domestica nu este inflexibila si din acésta slabiciune, copilulu 'si face o arma de neascultare.

La scóla se schimba cestiunea. — Dulcele imperiu alu tandretiei si alu afectiuniloru domestice, dau loculu severului dreptu.

Din locasiulu intimu alu familiei, educatiunea publica ne transpórta intr'o lume noua, intr'o mica *cetate*, ai carui membri de si straini unii de altii, trebuie se se reunésca de-a trai in comunu.

Scól'a ne obiiga de-a ne uitá chiar pre noi însine, pentru a cugetá la altii, cari nu suntu fratii nostri de sânge caror'a inse trebuie se le pastramu o adeverata confraternitate.

Scól'a ne invita a observá binele altui'a, cá pre propriulu nostru bine, a ne asociá cu tovarasi, cari au aceleasi drepturi, aceleasi interese. Incetulu cu incetulu, acésta unire de tóte dilele, slabescé din anim'a nóstra egoismulu, care face cá omulu se se concentreze, se se isoleze, se raporteze totu la densulu.

Scól'a, desvólta instinctulu socialu printr'o schimbare de serviciuri, de concesiuni, de bine-faceri reciproce.

Scól'a ne invétia ce este vietí'a publica, ne obicinuesce a traif in comunu, face cá observatiunile nóstre se imbracisíeze unu spatiu vastu, ne invétia a dice, *camaradii mei, scól'a mea*, cum vomu avé de a dice mai târdiu, *compatriotii mei, concetatiunii mei, tíer'a mea*.

Da, scól'a este adeverat'a patria; si nemicu nu póte sterge din anim'a nóstra confraternitatea colegiala inchiata in scóla — nici agitatiunile vietiei, nici cursulu aniloru, nici diferinti'a ranguriloru, conditiuniloru si bogatîloru.

Déca impregiurarile ne ducu intr'o tíera departata, si noi întâlnimu unu compatriotu mergemu dreptu la densulu, fericiti de a-i atinge mân'a, de-a audí o vóce, care ne transpórta in patri'a

nostra comuna; asemenea dupa 10 sau 20 de ani de separatiune, deca intalnimu unu vechiu camaradu, noi i-i intindemu mân'a si 'lu imbracisiamu, sântimû o emotiune in anim'a noastră, o lacrima in ochii nostri.

Acestu conscolariu gasitu, din intemplare, cine este? l'amu uitatu; dar' ce ne pasa? Nu s'a impartasitu elu de bucuriile si jocurile noastre? Noi amu uitatu pôte numele seu, dar' cu tôte astea 'lu cunoscemu si iubimu.

In midiloculu atâtoru suveniri, cari moru cu noi, deca este vre un'a, care nu móre, nici imbetrânesce, acést'a este *suvenirea* scólei. — Nu se uita nici odata acésta patria a copilariei, chiar cându am devenitu membri patriei celei mari. — (Va urmá.)

D I V E R S E.

La adres'a celoru bogati. — Êrn'a e grea. Zapad'a pretutindenea 'si intinde velulu seu de amortiéla, — gerulu e aspru inghetatoriu, — pamentulu e in repausulu vietiei; éra omulu sermanu, bolnavu si nenorocitu suferé de muşcaturile lipsei si se sbuciuma in culcusiulu perirei.

Vântulu iernei vijie cumplitu si fia-care siueru a lui e unu fiору de mórte pentru cel'a ce nu vede in vét'r'a s'a scânteindu nici macaru umbr'a vre-unui taciune. — Déca inse lumin'a caldurei e stinsa si departe de densulu, in sufetulu seu totu mai licuréza, totu mai arde remasitie din flacar'a sperantiei, pre care Ddieu de-odata cu véti'ta i-a fostu aprins'o in sinu. Este o potere nemarginita, — da este unu Ddieu! care in midiloculu miseriiloru priveghiaza si ingrigesce.

Êrn'a e grea! Dara unde-i macaru bucat'a de pâne care se stêmpere fómea copilasiloru veduvei ce stáu goli si flamêndi uitându-se la mam'a loru. Vai! serman'a mama nu pôte se-i alline nici macaru cu unu cuventu de mângaere, ci 'si ascunde de densii pâna si faci'a pre care se cristaliséza lacremile ochiloru sei celoru storsi.

Êrn'a e grea! si cuptoriulu bordeiului e imbracatu in promoróc'a frigului si umediei. In loculu covóreloru incarcate de colori placute si caldura molateca de pe aiurea, toti paretii suntu acoperiti de o pâanza alba mitióse cu fulgi de zapada, care desvalesce mai multu iutímea frigului. Tôte din pregiurulu bordeiului suntu infasiurate in giulgiulu seracei, care mai mai inghiacia pâna si suflarea celoru ce traiescu in ele.

Êrn'a e grea . . . Bogatii si maritii pamentului cari ve imbuibati in bunatatile date voue dela Ddieu: cautati cu ochi de compatimire spre seracii si lipsitii acestei lume ticalóse si din imbelsiugarea vóstra intindetile si loru câte-o bucata de pâne spre alinarea fómei si câte-o cârpa de haina spre acoperirea golatatiei loru, — cà-ci . . . Êrn'a e grea — dar' mân'a Domnului e si mai grea!

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Niculae Fekete Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a. Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu 1883.